

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

LAILA MEDINA

esitatud 12. detsembril 2024¹

Kohtuasi C-324/23 [Myszak]ⁱ

OF,

EI,

RI

versus

M. K., Getin Noble Bank S.A. likvideerija, varem Getin Noble Bank S.A.

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi regionaalne kohus, Poola))

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Artikli 6 lõige 1 ja artikli 7 lõige 1 – Välisvaluutaga indekseeritud hüpoteeklaenuleping – Tarbija nõue tuvastada lepingu tühisus – Esialgse õiguskaitse kohaldamise taotlus eesmärgiga peatada lepingu täitmine – Esialgse õiguskaitse abinõud – Direktiiv 2014/59/EL – Pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiiv – Pank, mille suhtes kohaldatakse kriisilahendusmenetlust – Artikli 34 lõike 1 punktid b ja g – Kriisilahenduse üldpõhimõtted – Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Tõhus kohtulik kaitse

1. Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes² artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 ning direktiivi 2014/59/EL,³ millega loodi krediitiasutuste ja investeerimisühingute (edaspidi „finantsinstitutsioonid“) finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik, artikli 34 lõike 1 punkte b ja g ning artikli 70 lõikeid 1 ja 4.

2. Eelotsusetaotlus on esitatud menetluses, mille pooled on ühelt poolt OF, EI ja RI (edaspidi „hagejad“) ning teiselt poolt M. K., Getin Noble Bank S.A. likvideerija. Hagejad, kes on tarbijad, sõlmisid kostjaks oleva pangaga Šveitsi frangiga (CHF) indekseeritud hüpoteeklaenulepingu, kusjuures nad ei ole kuni praeguseni tasunud kõiki kokkulepitud laenumakseid. Nad esitasid selle

¹ Algkeel: inglise.

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

² EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv, millega luuakse krediitiasutuste ja investeerimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012 (ELT 2014, L 173, lk 190), mida teatakse ka kui „pankade finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse direktiivi“.

lepingu peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule tühistamishagi, tuginedes sellele, et leping sisaldab ebaõiglasi tingimusi. Nimetatud menetluse ajal algatati Getin Noble Banki suhtes kriisilahendusmenetlus.

3. Seejärel esitasid hagejad esialgse õiguskaitse kohaldamise taotluse, paludes peatada hagejate kohustuste täitmine sisulise menetluse ajaks. Riigisisises õiguses liigitub selline meede hagi tagamise abinõuks, mille abil hagejad soovivad saavutada oma igakuiste laenumaksete tasumise kohustuse peatamise seniks, kuni kohus teeb lahendi põhikohtuasjas.⁴

4. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas tarbijatele direktiivist 93/13 tulenevat kaitset on võimalik piirata, kui asjasse puutuva panga suhtes on algatatud direktiiviga 2014/59 reguleeritud kriisilahendusmenetlus. Seetõttu peab Euroopa Kohus leidma käesolevas kohtuasjas tasakaalu nende kahe direktiivi mõju vahel.

I. Õiguslik raamistik

A. Euroopa Liidu õigus

1. Direktiiv 93/13

5. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [riigisisestes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [täpsustatud sõnastus]

6. Direktiivi artikli 7 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

2. Direktiiv 2014/59

7. Käesoleva ettepaneku jaoks on asjasse puutuvad põhjendused 3, 5, 10, 31, 48, 50, 51, 60 ja 69.

⁴ Asjasse puutuvate toimingute täpset ajaraami ei ole eelotsusetaotluses esitatud. Küll aga ilmneb Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et Getin Noble Banki suhtes tehti kõigepealt kriisilahendusotsus ja seejärel algatati tema suhtes pankrotimenetlus. Pooled kinnitasid kohtuistungil, et esialgse õiguskaitse taotlus esitati nende kahe menetluse algatamise vahel.

8. Direktiivi artikli 34 „Kriisilahenduse üldpõhimõtted“ lõikes 1 ning punktides b ja g on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et kriisilahenduse vahendeid rakendades ja kriisilahendusõigusi kasutades võtavad kriisilahendusasutused kõik asjakohased meetmed tagamaks, et kriisilahenduse meetmeid võetakse kooskõlas järgmiste põhimõtetega:

[...]

b) kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni kahjumi katavad teises järjekorras võlausaldajad pärast aktsionäre vastavalt nende nõuete rahuldamisjärgule tavalises maksejõuetusmenetluses, välja arvatud juhul, kui käesoleva direktiiviga on sõnaselgelt ette nähtud teisiti;

[...]

g) ükski võlausaldaja ei kata kahjumit suuremas osas kui see, mida ta oleks katnud, kui finantsinstitutsioon või artikli 1 lõike 1 punktis b, c, või d osutatud ettevõtja oleks lõpetatud ja likvideeritud tavalises maksejõuetusmenetluses kooskõlas artiklites 73–75 sätestatud kaitsemeetmetega.“

9. Direktiivi 2014/59 artikli 37 „Kriisilahenduse vahendite rakendamise üldpõhimõtted“ lõikes 1 ja lõike 3 punktis b on sedastatud, et kriisilahendusasutustel on vajalikud õigused rakendada kriisilahenduse vahendeid, sh sildasutuse vahendit. Selle direktiivi artikli 37 lõikes 6 on sätestatud, et need finantsinstitutsioonid, kelle vara antakse üle, lõpetatakse ja likvideeritakse tavalises maksejõuetusmenetluses mõistliku aja jooksul, arvestades vajadust tagada oluliste teenuste järjepidevus.

10. Direktiivi 2014/59 artikli 70 „Õigus piirata tagatistest tulenevaid õigusi“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et kriisilahendusasutustel on õigus piirata kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni tagatud võlakohustuste omanike tagatistest tulenevate õiguste maksmapanekut seoses kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni mis tahes varaga, alates piiramisteate avaldamisest artikli 83 lõike 4 kohaselt kuni avaldamisele järgneva tööpäeva keskööni kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni kriisilahendusasutuse liikmesriigis.“

11. Direktiivi 2014/59 artiklis 73 on sätestatud aktsionäride ja võlausaldajate kohtlemine osalise üleandmise ning kohustuste ja nõudeõiguste teisendamise vahendi rakendamise korral. Selleks et hinnata, kas aktsionäre ja võlausaldajaid oleks koheldud paremini, kui kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni suhtes oleks alatatud tavaline maksejõuetusmenetlus, kohustab direktiivi artikkel 74 liikmesriike tagama, et kohtlemise erinevuse hindamise viib läbi sõltumatu isik. Direktiivi 2014/59 artikli 75 kohaselt tagavad liikmesriigid, et juhul kui artikli 74 kohaselt tehtud hindamise käigus tehakse kindlaks, et mis tahes aktsionär või võlausaldaja on kandnud suuremat kahjumit, kui ta oleks kandnud lõpetamisel ja likvideerimisel tavalises maksejõuetusmenetluses, on sellel aktsionäril või võlausaldajal õigus saada kriisilahendusrahastutelt vahe ulatuses hüvitist.

B. Poola õigus

1. Tsiviilseadustik

12. 23. aprilli 1964. aasta tsiviilseadustiku (Ustawa – Kodeks cywilny),⁵ konsolideeritud redaktsioonis,⁶ (edaspidi „tsiviilseadustik“) artikli 385¹ lõike 1 kohaselt ei ole tarbijalepingu tingimused, mida ei ole eraldi kokku lepitud, tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade tavade ja kahjustab tõsiselt tarbija huve (õigusvastased lepingutingimused).

2. Tsiviilkohtumenetluse seadustik

13. 17. novembri 1964. aasta seaduse, millega kehtestatakse tsiviilkohtumenetluse seadustik (Ustawa – Kodeks postępowania cywilnego),⁷ konsolideeritud redaktsioonis,⁸ (edaspidi „tsiviilkohtumenetluse seadustik“) artiklis 730¹ on sätestatud:

„1. Hagi tagamist võib taotleda iga pool või menetlusosaline, kui ta tõendab, et tema nõue ja huvi hagi tagamise suhtes on *prima facie* olemas.

2. Huvi taotleda hagi tagamist on olemas siis, kui hagi tagamata jätmine muudab võimatuks kohtuasjas tehtud lahendi täitmise või raskendab seda oluliselt või muul viisil muudab võimatuks menetluse eesmärgi saavutamise kohtuasjas või raskendab seda märkimisväärselt.

[...]

3. Hagi tagamise abinõu valikul lähtub kohus poolte või menetlusosaliste huvidest sel määral, et oleks tagatud õigustatud isiku kohane õiguskaitse ja kohustatud isikut ei koormataks rohkem kui vaja.“

14. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on põhikohtuasjas asjasse puutuvad ka tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklid 731, 755 ja artikli 755² lõige 1.

3. Pangatagatisfondi seadus

15. 10. juuni 2016. aasta pangatagatisfondi, hoiuste tagamise süsteemi ja kriisilahenduse seaduse (Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji)⁹ (edaspidi „pangatagatisfondi seadus“) artikli 135 lõigetes 1 ja 4 on sätestatud:

„1. Krediidilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni vara suhtes pooleli olev täitemenetlus või hagi tagamise abinõude kohaldamise menetlus, mis on algatatud enne kriisilahendusmenetluse algatamist, lõpetatakse otsuse tegemise vajaduse äralangemise tõttu.

⁵ Dz. U. nr 16, jrk nr 93.

⁶ Dz. U. 2020, jrk nr 1740.

⁷ Dz. U. nr 43, jrk nr 296.

⁸ Dz. U. 2021, jrk nr 1805.

⁹ Dz. U. 2016, jrk nr 996.

[...]

4. Kriisilahendusmenetluse ajal ei saa kriisilahendusmenetluses oleva ettevõtja suhtes algatada täitemenetlust ega esitada hagi tagamise taotlust.“

16. Selle seaduse artikli 142 lõike 1 kohaselt võib Bankowy Fundusz Gwarancyjny (pangatagatisfond, Poola) peatada nõude tagamisest tuleneva realiseerimisõiguse kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni vara suhtes kuni selle õiguse peatamist käsitleva teate avaldamisele järgneva tööpäeva lõpuni.

4. Pankrotiseadus

17. 28. veebruari 2003. aasta pankrotiseaduse (Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe),¹⁰ (edaspidi „pankrotiseadus“) artikli 146 lõikes 1 on sätestatud, et pankroti väljakuulutamisel peatatakse seaduse alusel täitemenetlus pankrotivara suhtes ja see menetlus lõpetatakse seaduse alusel, kui jõustub määrus, millega pankrot välja kuulutatakse. Selle artikli lõike 2 kohaselt lähevad pankrotivarasse üle summad, mille osas esitati nõuded peatatud menetluses ent mis on veel jaotamata. Lõike 3 kohaselt on pärast pankroti väljakuulutamist keelatud nõuete [pankrotivara arvelt] täitmisele pööramine, välja arvatud konkreetset elatise või pensioninõuded.

II. Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimus

18. OF koos oma vanemate RI ja EI-ga sõlmisid 2007. aastal Getin Noble Bankiga hüpoteeklaenulepingu summas 185 375,71 Poola zlotti (PLN) (ligikaudu 40 000 eurot), tagasimakseperioodiga 360 kuud (edaspidi „põhikohtuasjas asjasse puutuv laenuleping“). Laenulepingus oli tingimus, mille kohaselt arvestatakse nimetatud summa Šveitsi frankidesse (CHF) ümber selle panga poolt tabelis kehtestatud ostukursi alusel. Igakuised laenumaksed, mida arvestati Šveitsi frankides, tuli tasuda Poola zlottides vastavalt Šveitsi frangi müügikursile, mille see pank oli samuti ühepoolsest kehtestanud, panga koostatud valuuta müügikursi tabeli alusel, mis kehtis laenumakse tasumise päeval.

19. Laenusumma oli mõeldud kinnisvara ostuhinna ühe osa katmiseks ja laenulepingu sõlmimisega seotud kulude katmiseks. Sellest, kuidas mõjutavad intressimäärade ja vahetuskursside muutused kõnealust laenulepingut, teavitati põhikohtuasja hagejaid võrdleva tabeli abil.

20. 29. septembril 2022 tegi pangatagatisfond, tegutsedes pangatagatisfondi seaduse alusel, otsuse kriisilahendusmenetluse algatamise kohta Getin Noble Banki suhtes, kasutades sildasutuse vahendit. Selle otsuse alusel loodi uus ettevõtja VELO Bank S.A., kellele kanti üle peaaegu kõik Getin Noble Bank õigused ja kohustused, välja arvatud varalised õigused, mis tulenesid Šveitsi frankides nomineeritud või Šveitsi frangi kursiga indekseeritud krediidi- ja laenulepingutega seotud faktilistest või õigustoimingutest või õigusvastastest tegudest, samuti neist varalistest õigustest tulenevad nõuded, sealhulgas need, mis olid tsiviil- või haldusmenetluse esemeks, olenemata nõude esitamise kuupäevast. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tähendab

¹⁰ Dz. U. 2022, jrk nr 1520, 9. juuni 2022. aasta konsolideeritud tekst.

see, et Getin Noble Banki vara moodustavad peamiselt nõuded, mis tulenevad laenulepingutest, mis sarnaselt hagejate lepinguga sisaldavad väidetavalt ebaõiglasi lepingutingimusi, mida võidakse tagantjärele vaidlustada.

21. Pangatagatisfondi meediateadaannetest ilmnes, et aasta jooksul kavatsetakse esitada Getin Noble Banki maksejõuetus- ning lõpetamise ja likvideerimise avaldus.

22. Hagejad esitasid eelotsusetaotluse esitanud kohtule hagi, milles nad esitavad nõude tuvastada põhikohtuasjas kõne all oleva laenulepingu tühisus ja mõista nende kasuks välja 48 352,97 Poola zlotti ja 27 171,82 Šveitsi franki (mis vastab umbes 95%-le väljamakstud laenusummast) koos seadusest tuleneva viivise ja kohtukuludega. Hagejate väitel sisaldab laenuleping õigusvastaseid lepingutingimusi, mis puuduvad laenusumma indekseerimist välisvaluutaga. Nõutav summa koosneb hagejate tasutud laenumaksetest. Teise võimalusena nõuavad hagejad jätta et võimaluse korral leping kehtima pärast sellest ebaõiglase tingimuste väljajätmist.

23. Getin Noble Bank taotles hagi rahuldamata jätmist ja ei olnud nõus, et lepingutingimused on õigusvastased.

24. Pärast kriisilahendusotsuse tegemist esitasid hagejad esialgse õiguskaitse taotluse, paludes tagada lepingu tühisuse tuvastamise nõue nii, et sisulise menetluse ajaks määratakse kindlaks menetlusosaliste õigused ja kohustused. Eelkõige taotlesid nad, et peatataks kohustus teha igakuiseid laenumakseid alates hagi esitamisest kuni menetluse lõpetamiseni. Lisaks sellele taotlesid hagejad, et kostjal oleks keelatud kuni menetluse lõpuni avaldada Biuro Informacji Gospodarczej (Poola majandusteaberegistri büroo) vahendusel teavet, et laenusaajad on jätnud ajavahemikul hagi tagamise abinõu kohaldamisest kuni menetluse lõpuni laenumaksed tegemata.

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et esialgse õiguskaitse kohaldamise menetluses teeb kohus otsuse nõude tagamise kohta, tuginedes poolte esitatud esmapilgul usutavatele tõenditele, võttes samal ajal arvesse kõiki asjas kogutud tõendeid. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul i) hagejad on tarbijad, ii) asjasse puutuva laenulepingu tingimused on ebaõiglased, sest nendes jäetakse vahetuskursirisk tarbija kanda ja võimaldatakse pangal meelevaldselt määrata kursivahe¹¹ ja iii) poolte sõlmitud lepingumuudatused ei muutnud neid tingimusi õiguspäraseks.

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt peab olema võimalik kohaldada esialgse õiguskaitse abinõud, mis võimaldavad peatada hagejate kohustuse tasuda igakuised laenumaksed põhikohtuasjas. Pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõigete 1 ja 4 kohaselt, nii nagu seda on tõlgendanud riigisisised kohtud, peavad need kohtud, juhul kui panga suhtes toimub kriisilahendusmenetlus, esialgse õiguskaitse taotluse menetluse lõpetama lahendi tegemise vajaduse äralangemise tõttu. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et sellise tõlgendusega eiratakse direktiivi 93/13 ja jäetakse tarbija ilma talle selle direktiiviga antud õigustest.

27. Lisaks sellele väidab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kuna niisuguse nõude nagu põhikohtuasjas tagamine on lubatav tavalises pankrotimenetluses, halvendaks pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõigete 1 ja 4 tõlgendus, mille tulemusel on keelatud sellise esialgse õiguskaitse abinõu kohaldamine, tarbijast võlausaldaja olukorda võrreldes pankrotimenetluses lõpetatavate ja likvideeritavate pankade tarbijatega. Seega oleks sellisest tõlgendusest lähtumine vastuolus direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktiga g.

¹¹ Kõnealused tingimused sarnanevad lepingutingimustega, mida analüüsiti kohtuasjas, milles tehti 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819).

28. Neil asjaoludel otsustas Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi regionaalne kohus, Poola) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 93/13] artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1, arvestades tõhususe ja proportsionaalsuse põhimõtet, ning [direktiivi 2014/59] artikli 34 lõike 1 punkte b ja g ning artikli 70 lõikeid 1 ja 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt sellise panga puhul, kelle suhtes on algatatud kriisilahendusmenetlus, ei ole võimalik pelgalt seetõttu, et kõnealune pank on kriisilahendusmenetluses, rahuldada tarbija taotlust kohaldada esialgset õiguskaitset (tagada hagi), mis seisnevad laenulepingust tulenevate laenumaksete, mis hõlmavad laenusummat ja intressi, tasumise kohustuse peatamises kohtumenetluse ajaks, kui kohus tunnistab selle laenulepingu tõenäoliselt algusest peale kehtetuks sellest ebaõiglaste lepingutingimuste väljajätmise tagajärjel?“

III. Menetlus Euroopa Kohtus

29. Kirjalikud seisukohad esitasid põhikohtuasja hagejad, Poola valitsus ja Euroopa Komisjon. Kõik nimetatud pooled ja põhikohtuasja kostjad esitasid 17. oktoobri 2024 kohtuistungil oma seisukohad suuliselt.

IV. Hinnang

A. Küsimuse ümbersõnastamine

30. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõigetega 1 ja 4 on direktiivi 2014/59 artikli 70 lõige 1 valesti üle võetud.

31. Nagu märgivad Poola valitsus ja komisjon, on ilmne, et direktiivi 2014/59 artikli 70 lõige 1 võeti Poola õigusesse tegelikult üle pangatagatisfondi seaduse artikli 142 lõikega 1, mille ajaline kohaldamisala erineb selle seaduse artikli 135 lõigete 1 ja 4 omast. Täpsemalt on pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõikes 1 reguleeritud nõuete tagamise menetlus, mis on algatatud enne kriisilahendusmenetluse algatamist, samas kui selle seaduse artikli 135 lõikes 4 käsitletakse kriisilahendusmenetluses oleva üksuse suhtes kriisilahenduse ajal esitatud taotlusi. Direktiivi 2014/59 artikli 70 lõikega 1 on hõlmatud aga väga lühike ajavahemik alates peatamisteate avaldamisest¹² kuni avaldamisele järgneva tööpäeva keskööni selles liikmesriigis, kus asub kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni kriisilahendusasutus.

32. Igal juhul rõhutan, et kohtuasjas C-34/23¹³ – hiljutises kohtuasjas, mille faktilised asjaolud sarnanesid käesoleva kohtuasjaga – küsiti Euroopa Kohtult, kuidas tõlgendada direktiivi 2014/59 artikli 70 lõiget 1 seoses pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõigetega 1 ja 4. Euroopa Kohus leidis selles kohtuasjas tehtud määruses, et põhikohtuasja vaidlus puudutab sellist esialgse õiguskaitse taotlust, mis selgelt ei kuulu direktiivi 2014/59 artikli 70 lõike 1 kohaldamisalasse.

33. Euroopa Kohus sedastas konkreetselt, et põhikohtuasjas hagejate esitatud taotlus tagada seoses laenulepinguga nende nõue ei puudutanud tagatisi. Euroopa Kohus lisas, et „tarbija, kes on esitanud Getin Noble Bankiga sõlmitud hüpoteeklaenulepingu tühisuse tuvastamise hagi, ei ole

¹² Avaldamine vastavalt direktiivi 2014/59 artikli 83 lõikele 4.

¹³ 20. veebruari 2024. aasta määrus Getin Noble Bank (C-34/23, EU:C:2024:203).

selle panga „tagatud nõuetega võlausaldaja“ direktiivi 2014/59 artikli 70 lõike 1 tähenduses“. ¹⁴ Euroopa Kohus otsustas, et põhikohtuasi ei kuulu ilmselgelt selle sätte kohaldamisalasse, mistõttu eelotsuse küsimusel, mis puudutab üksnes selle sätte tõlgendamist, puudub igasugune seos vaidluse esemega. ¹⁵

34. On tõsi, et võlgnikke võib laenulepingu alusel (kellest võivad saada võlausaldajad, kui kohus tuvastab laenulepingu tühisuse) pidada potentsiaalseteks võlausaldajateks või lõpuks isegi võlausaldajateks. Mis puudutab aga tarbijakrediidilepinguid, siis nagu komisjon kohtuistungil selgitas, on tagatud nõuetega võlausaldajaks laenuandja või võlausaldaja, kellel on õiguslik nõue võlgniku vara suhtes. Seega on ilmne, et hagejad, kellel ei ole õiguslikku nõuet kõnealuse vara suhtes, ei ole selle sätte kohaselt „tagatud nõuetega võlausaldajad“.

35. Käesolevas asjas taotlevad samuti hagejad, kes on tarbijad, nõuete tagamist seoses kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooniga sõlmitud laenulepinguga. Seega ei saa – samamoodi nagu kohtuasjas, milles tehti eespool nimetatud kohtumäärus – põhikohtuasja hagejaid pidada „tagatud nõuetega võlausaldajateks“. Sellest tuleneb *mutatis mutandis*, et direktiivi 2014/59 artikli 70 lõikel 1 puudub seos käesoleva vaidluse esemega. Järelikult on käesolev eelotsusetaotlus selle hiljutise Euroopa Kohtu määruse kohaselt seda sätet puudutavas osas ilmselgelt vastuvõetamatu. Kuna selle direktiivi artikli 70 lõikes 4 on viidatud pädevuse teostamisele sama artikli alusel, ei ole ka see säte käesolevas vaidluses asjakohane.

36. Seega tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimus ümber sõnastada nii, et sellega soovitakse sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1, võttes arvesse tõhususe põhimõtet ning koostoimes direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktidega b ja g tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt ei ole ainuüksi põhjusel, et kostjaks olev pank on direktiiviga 2014/59 reguleeritud kriisilahendusmenetluses, võimalik kohaldada esialgset õiguskaitset, et peatada kohtumenetluse ajaks kohustus tasuda edaspidi igakuiseid laenumakseid. ¹⁶

37. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtu eesmärk on oma eelotsuse küsimusega tuvastada direktiivi 2014/59 ja direktiivi 93/13 sätete vastastikune toime, võttes arvesse tõhususe põhimõtet, analüüsin kõigepealt neid sätteid ja seejärel käsitlen nende vastastikust toimet.

B. Direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 tõlgendamine

38. Euroopa Kohus on leidnud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et ebaõiglaselt tunnustatud lepingutingimust tuleb põhimõtteliselt käsitada nõnda, et seda ei ole kunagi olemas olnud, mistõttu ei saa sellel olla tagajärgi tarbijale. Seetõttu peab niisuguse lepingutingimuse ebaõigluse kohtulik tuvastamine tarbija jaoks põhimõtteliselt tagajärjena kaasa tooma selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamise, milles ta oleks selle lepingutingimuse puudumisel. Põhimõtteliselt kaasneb liikmesriigi kohtu kohustusega jätta kohaldamata ebaõiglane lepingutingimus, mis näeb ette teatavate summade alusetu maksmise, tagajärjena kohustamine

¹⁴ *Ibid.*, punkt 32.

¹⁵ *Ibid.*, punkt 33.

¹⁶ Ümbersõnastatud küsimus ei hõlma proportsionaalsuse põhimõtet, mis minu hinnangul ei ole käesoleva analüüsi jaoks asjakohane. Vt selle kohta 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank (krediidilepingu täitmise peatamine) (C-287/22, EU:C:2023:491), milles oli viide ka „tõhususele ja proportsionaalsusele“.

samad summad tagasi maksta.¹⁷ Võib väita, et juhtudel, kui pangad tegutsevad tavapärastes tingimustes, on Euroopa Kohus järjekindlalt toetanud tarbijakaitset, kui see on vastuolus finantsasutuste huvidega, eelkõige seoses ebaõiglaste lepingutingimustega.¹⁸

39. Käesolevas asjas leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui ta tuvastaks, et asjasse puutuva hüpoteeklaenulepingu teatud tingimused on ebaõiglased, ei saa vaidlusaluse hüpoteeklaenulepingu ülejäänud osa pärast nende tingimuste väljajätmist edasi kehtida ja leping tuleb tervikuna tühistada. Seetõttu tugineb käesolev ettepanek eeldusele, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on piisavalt kindel vajaduses tunnistada vaidlusalune hüpoteeklaenuleping tühiseks, nii et tarbijal oleks panga vastu nõue selle lepingu alusel juba makstud summade tagasimaksmiseks.

40. Mis puudutab esialgse õiguskaitse kohaldamist, siis ei ole liidu õigusega ühtlustatud menetlust, mida tuleb kohaldada, hinnates seda, kas lepingutingimus on ebaõiglane. Seetõttu kuulub see menetlus liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõtte alusel liikmesriikide riigisisese õigussüsteemi kohaldamisalasse,¹⁹ tingimisel et järgitakse eelkõige võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet.²⁰

41. Eelkõige tuleb seoses tõhususe põhimõttega rõhutada, et liikmesriikide kohustus tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusus tähendab direktiivist 93/13 tulenevate õiguste puhul eelkõige tõhusa kohtuliku kaitse nõuet, mis on sätestatud ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklis 47 ja mis laieneb eelkõige sellistele õigustele tuginevate hagide läbivaatamist käsitlevate menetlusnormide kehtestamisele.²¹ Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab liidu õigusega reguleeritavat vaidlust lahendaval liikmesriigi kohtul olema ka võimalus kohaldada esialgset õiguskaitset, et tagada selle kohtuotsuse täielik toime, mis tehakse liidu õigusest väidetavalt tulenevate õiguste olemasolu kohta.²² Euroopa Kohus on leidnud, et isikutele liidu õigusega antud õiguste tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et see nõuab, et liikmesriigi õiguskorras oleks võimalik rakendada esialgset õiguskaitset seniks, kuni pädev kohus langetab otsuse riigisiseste õigusnormide vastavuse kohta liidu õigusele, kui selle abinõu rakendamine on vajalik niisuguse kohtuotsuse täieliku toime kindlustamiseks, mis tehakse selliste õiguste olemasolu kohta.²³ Kokkuvõttes peab liidu õigusega reguleeritavat vaidlust lahendaval liikmesriigi kohtul olema ka võimalus kohaldada esialgset õiguskaitset, et tagada selle kohtuotsuse täielik toime, mis tehakse liidu õigusest väidetavalt tulenevate õiguste olemasolu kohta.

¹⁷ Vt 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punktid 61 ja 62).

¹⁸ Vt nt 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349); 14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164); 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282); 21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21) ja 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Abanca Corporación Bancaria ja Bankia (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250).

¹⁹ Vt 22. septembri 2022. aasta kohtuotsus Vicente (advokaaditasu maksmise kohustus) (C-335/21, EU:C:2022:720, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

²⁰ Vt selle kohta 13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).

²¹ 22. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika) ja 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance (C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 29).

²² 15. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus Křižan jt (C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 107) ja 14. mai 2020. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság (C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punkt 297), milles viidatakse 19. juuni 1990. aasta kohtuotsusele Factortame jt (C-213/89, EU:C:1990:257, punkt 21).

²³ 13. märtsi 2007. aasta kohtuotsus Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, punkt 77 ja resolutsiooni punkt 2).

42. Lisaks sellele on Euroopa Kohus mitmes kohtuotsuses käsitlenud esialgse õiguskaitse kohaldamise küsimust menetluste raames, mis on seotud direktiiviga 93/13 tarbijale antud õigustega, sealhulgas hiljutises 15. juuni 2023. aasta otsuses Getin Noble Bank (krediidilepingu täitmise peatamine),²⁴ mis tehti pärast käesoleva eelotsusetaotluse esitamist, kuid mis käsitleb sellega suhteliselt sarnaseid faktilisi asjaolusid.²⁵

43. Nimetatud kohtuasjas leidis Euroopa Kohus, et direktiiviga 93/13 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis ei võimalda asja sisuliselt arutaval kohtul, kellel on pädevus hinnata, kas lepingutingimus on ebaõiglane, kohaldada esialgse õiguskaitse meetmeid, nagu täitemenetluse peatamine, kui selliste meetmete kohaldamine osutub vajalikuks tema lõpliku otsuse täieliku toime tagamiseks, kuna need normid on oma laadilt sellised, mis võivad kahjustada direktiiviga taotletud kaitse tõhusust.²⁶ Euroopa Kohus rõhutas ka seda, et selliste meetmete kohaldamine võib osutuda vajalikuks eelkõige siis, kui esineb risk, et kohtumenetluse toimumise aja jooksul – mis võib olla väga pikk – teeb tarbija jätkuvalt laenumakseid, mille summa on suurem kui see, mis oleks tegelikult tulnud tasuda juhul, kui asjaomane tingimus oleks jäetud kohaldamata.²⁷

44. Euroopa Kohus leidis, et seega nõuab direktiiviga 93/13, eelkõige selle artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 tarbijatele tagatud kaitse, et liikmesriigi kohus peab saama kohaldada sobivat esialgse õiguskaitse meetet, kui see on vajalik lepingutingimuste ebaõigluse kohta tehtava otsuse täieliku toime tagamiseks.²⁸ Eelkõige rõhutas Euroopa Kohus, et sellise esialgse õiguskaitse meetme kohaldamine on seda enam vajalik, kui tarbija oli asjaomasele pangale laenusumma suurema osa tagasi maksnud juba enne seda, kui ta menetluse algatas.²⁹ Euroopa Kohus järeldas, et liikmesriigi kohtupraktika, mille kohaselt keeldutakse kohaldamast esialgset õiguskaitset laenulepingust tulenevate igakuiste maksete tasumise peatamiseks, kuigi need meetmed on vajalikud, et tagada tarbijatele direktiiviga 93/13 tagatud kaitse, ei ole tõhususe põhimõttega kooskõlas ega ole seega kooskõlas direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1.³⁰

45. Sellest tuleneb, et liikmesriikide kohustus tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusus tähendab direktiivist 93/13 tulenevate õiguste puhul eelkõige tõhusa kohtuliku kaitse nõuet, mis on tagatud ka harta artikliga 47, mis tähendab, kui tarbija on algatanud menetluse panga vastu, taotledes lepingu tühistuse tuvastamist, tuginedes selles lepingus sisalduvatele ebaõiglastele tingimustele, peab riigisisel kohtul olema võimalik kohaldada esialgset õiguskaitset, millega peatatakse nimetatud laenulepingu täitmine selle menetluse ajaks.

46. Samas on harta artiklil 47 sellisel juhul nagu käesolev vahetu õigusmõju.³¹ Kuna selle sättega tagatud õigus tõhusale kohtulikule kaitsele ei ole absoluutne õigus,³² peab liikmesriigi kohus liidu õiguse kohaldamisel kaaluma asjasse puutuvaid huve ja võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada õigus tõhusale kohtulikule kaitsele. Mis puudutab käesolevas asjas kaalul olevaid huve, siis rõhutab

²⁴ C-287/22, EU:C:2023:491.

²⁵ Euroopa Kohus tegi nimetatud kohtuasjas otsuse 15. juunil 2023, seega pärast kohtu 26. oktoobri 2022. aasta otsust esitada eelotsuse küsimus käesolevas kohtuasjas.

²⁶ Vt selle kohta 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank (krediidilepingu täitmise peatamine) (C-287/22, EU:C:2023:491, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

²⁷ *Ibid.*, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika.

²⁸ *Ibid.*, punkt 43.

²⁹ *Ibid.*, punkt 52.

³⁰ *Ibid.*, punkt 55.

³¹ Vt analoogia alusel keskkonnaõiguse valdkonnas 8. novembri 2022. aasta kohtuotsus Deutsche Umwelthilfe (mootorsõidukite tüüvikinnitus) (C-873/19, EU:C:2022:857) ning tähtajalist tööd käsitleva raamkokkuleppe ja diskrimineerimiskeelu põhimõtte valdkonnas 20. veebruari 2024. aasta kohtuotsus X (ülesütlemise põhjuste puudumine) (C-715/20, EU:C:2024:139).

³² 5. septembri 2024. aasta kohtuotsus Banco Santander (Banco Populari kriisilahendus II) (C-775/22, C-779/22 ja C-794/22, EU:C:2024:679, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika).

eelotsusetaotluse esitanud kohus ühelt poolt kriisilahenduse tõhususe eesmärki ja eelkõige pangandussüsteemi finantsstabiilsust ning teiselt poolt tarbijate tõhusat kohtulikku kaitset. Seega tuleb analüüsida direktiivi 2014/59 kohaldamisest tulenevat mõju.

C. Direktiivi 2014/59 sätete tõlgendamine

47. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kuna Getin Noble Banki suhtes algatati kriisilahendusmenetlust, ei ole pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõigete 1 ja 4 kohaselt lubatud rahuldada tarbijate taotlust kohaldada esialgset õiguskaitset. Seega on käesoleva kohtuasja keskne küsimus see, kas direktiivi 2014/59 kohaldamisel võib piirata tarbijate õigusi. Selles kontekstis viitab nimetatud kohus eelkõige direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktidele b ja g. Enne nimetatud sättes kehtestatud põhimõtete analüüsimist tuleb hinnata selle sätte kohaldamisala.

1. Direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktide b ja g kohaldamisala

(a) Mõisted „kriisilahenduse meede“, „kriisilahenduse vahendid“ ja „kriisilahendusõigused“ direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 tähenduses

48. Kõigepealt tuleb rõhutada, et direktiivi 2014/59 artikli 34 lõikes 1 viidatakse kolmele mõistele, nimelt „kriisilahenduse vahenditele“, „kriisilahendusõigustele“ ja „kriisilahenduse meetmele“. Minu hinnangul ei ole neil kolmel mõistel sama kohaldamisala, nii et kui kasutatakse sildasutuse vahendit, võib see säte olla kohaldatav kriisilahendusõigustele ja kriisilahenduse meetmetele ning seega toimingutele, mis puudutavad asjasse puutuvat järelejäanud osa ettevõtjast.

49. Esiteks täheldan, et väljend „kriisilahenduse meede“ tähendab selle direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti 40 kohaselt otsust alustada finantsinstitutsiooni või artikli 1 lõike 1 punktis b, c või d osutatud ettevõtja suhtes artikli 32 või 33 alusel kriisilahendusmenetlust, kriisilahenduse vahendi rakendamist või ühe või enama kriisilahendusõiguse kasutamist. Sellega seoses on selge, et väljendiga „kriisilahenduse meede“ on seega hõlmatud mitte üksnes need vahendid ja õigused, vaid ka otsus algatada finantsinstitutsiooni või ettevõtja suhtes kriisilahendusmenetlus, mistõttu on tegemist üldmõisteks, mis tähistab erinevaid kriisilahendusmenetlusega seotud toiminguid.

50. Teiseks märgin, et selle sätte väljend „kriisilahenduse vahend“ tähendab selle direktiivi artikli 2 lõike 1 punkti 19 kohaselt artikli 37 lõikes 3 osutatud kriisilahenduse vahendit, nimelt ettevõtte võõrandamist, sildasutuse loomist, vara eraldamist ning kohustuste ja nõudeõiguste teisendamist.

51. Käesolevas kohtuasjas on ilmne, et kriisilahendusvahend, mida kasutati, oli sildasutuse vahend direktiivi 2014/59 artikli 37 lõike 3 punkti b tähenduses ja kooskõlas direktiivi artikliga 40. Esialgse õiguskaitse taotlus põhikohtuasjas puudutab vara (välisvaluutas nomineeritud laen), mis jäi Getin Noble Bankile, st algsele ettevõtjale (või järelejäanud osale ettevõtjast). Seevastu ei puuduta see vara, mis anti üle sildasutusele Velo Bank, mis loodi kriisilahendusmenetluse raames.

52. Kui rakendatakse direktiivi 2014/59 artikli 37 lõike 3 punktis a või b osutatud kriisilahenduse vahendeid ja kasutatakse neid selleks, et anda üle vaid osa kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni varast, õigustest või kohustustest, siis selle direktiivi artikli 37 lõike 6 alusel, võttes arvesse direktiivi põhjendusi 50, 60 ja 69, lõpetatakse ja likvideeritakse järelejäanud osa

sellest finantsinstitutsioonist või ettevõtjast, kelle vara, õigusi või kohustusi üle anti, tavalises maksejõuetusmenetluses. Kuna käesolevas asjas kasutati sildasutuse vahendit, kohaldatakse järelilikult Getin Noble Banki järelejäänud varade suhtes tavalist pankrotimenetlust.

53. Mõistega „kriisilahenduse vahendid“ peab samuti olema hõlmatud ajavahemik alates sildasutuse loomise otsusest kuni finantsinstitutsiooni või ettevõtja lõpetamise ja likvideerimiseni maksejõuetusmenetluses, kuna sellise vahendi kohaldamine määrab kindlaks järelejäänud osa staatuse sellel ajavahemikul. Kui on alanud finantsinstitutsiooni või ettevõtja lõpetamine ja likvideerimine tavalises maksejõuetusmenetluses, ei ole direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktides b ja g sätestatud põhimõtted finantsinstitutsiooni või ettevõtja järelejäänud osasse jäänud vara suhtes enam asjakohased.

54. Kolmandaks tõden, et direktiivi 2014/59 artikli 34 lõikes 1 on viidatud ka „kriisilahendusõigustele“, mis on selle direktiivi artikli 2 lõike 1 punktis 20 määratletud kui artiklites 63–72 osutatud õigused.

55. Sellega seoses täheldan, et viimati nimetatud artiklitesse on hõlmatud väga suur hulk õigusi.

56. Täpsemalt, kuna artikli 63 lõike 1 punktis d on viidatud „õigus[ele] üle anda muule ettevõtjale kõnealuse ettevõtja nõusolekul kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni õigusi, vara ja kohustusi“, siis on ilmne, et mõistega „kriisilahendusõigused“ on hõlmatud otsus algatada kostjaks oleva panga suhtes kriisilahendusmenetlus, kasutades sildasutuse vahendit, ning samuti toiminguid, mis puudutavad kriisilahendusmenetluses olevat finantsinstitutsiooni ning finantsinstitutsiooni või ettevõtja järelejäänud osa enne selle suhtes tavalise maksejõuetusmenetluse kohaldamist.

57. Leian, et seetõttu on direktiivi 2014/59 artikli 34 lõige 1 – kuivõrd selles on mainitud „kriisilahenduse meetmeid“, „kriisilahenduse vahendeid“ ja „kriisilahendusõigusi“ – tõepoolest kohaldatav algsele otsusele, millega riigisisised ametiasutused otsustavad algatada ettevõtja suhtes kriisilahendusmenetluse. See kehtib ka finantsinstitutsiooni või ettevõtja järelejäänud osa olukorra suhtes enne selle lõpetamist ja likvideerimist tavalises maksejõuetusmenetluses, seega käesoleval juhul Getin Noble Banki kohta, ja seega selle finantsinstitutsiooni või ettevõtja järelejäänud osa vastu kohtule esitatud hagi tagamise abinõude kohaldamise taotluse läbivaatamise kohta.

58. Järelikult olen seisukohal, et direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktides b ja g sätestatud kriisilahenduse üldpõhimõtted on kohaldatavad olukorras, kus hagejad taotlevad hagi tagamise abinõude (esialgne õiguskaitse) kohaldamist menetluses, mis on algatatud ettevõtja järelejäänud osa suhtes enne selle lõpetamist ja likvideerimist tavalises maksejõuetusmenetluses, kuna kõnealuse järelejäänud osa suhtes on riigisisised ametiasutused võtnud kriisilahenduse meetmeid, kriisilahenduse vahendeid ja kasutanud kriisilahendusõigusi.

(b) Mõiste „võlausaldaja“ direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktide b ja g tähenduses

59. Tuleb teha kindlaks, kas sellised tarbijad nagu hagejad, kes on algatanud menetluse, et saavutada vaidlusaluse laenulepingu tühisuse tuvastamine selles kasutatud ebaõiglaste lepingutingimuste tõttu, on samuti „võlausaldajad“ direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktide b ja g tähenduses.

60. Tavaliselt tähistatakse mõistega „võlausaldaja“ ettevõtjat või üksikisikut, kellel on nõue võlausaldaja vastu. Kuna käesoleval juhul taotlevad asjasse puutuvad tarbijad, et peatataks nende kohustus tasuda edaspidi laenu igakuised tagasimakseid, saab neid esmapilgul pidada võlgnikuks. Eelotsusetaotlusest nähtub siiski, et hagejad on *potentsiaalsed võlausaldajad*, kuna nende algatatud menetlus võib suure tõenäosusega päädida asjasse puutuva laenulepingu kui terviku tühisuse tuvastamisega.

61. Direktiivis 2014/59 ei ole sõnaselgelt määratletud, mis liiki kohustused annavad võlausaldaja staatuse, ja seega ei ole selles kehtestatud mingeid piiranguid. Seetõttu tuleb mõistet „võlausaldaja“ tõlgendada nii, et sellega on hõlmatud ka potentsiaalsed võlausaldajad, kui nad on tarbijad ja kui riigisisene kohus suure tõenäosusega rahuldab nende esitatud tühisuse tuvastamise nõude.³³ Selline tõlgendus on kooskõlas laiema eesmärgiga tagada direktiivis 2014/59 sätestatud kriisilahendusmenetluses osalevate kõigi sidusrühmade kaitse ja õiglane kohtlemine.³⁴

62. Käesoleval juhul, isegi kui liikmesriigi kohus ei ole veel teinud otsust põhikohtuasjas kõne all oleva laenulepingu tühisuse kohta, on hagejate esitatud tühisuse tuvastamise nõue formaalne kohtule esitatud hagi, mis võib kaasa tuua staatuse muutumise võlgnikust võlausaldajaks.

63. Järelikult võib hagejaid pidada võlausaldajateks direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktide b ja g tähenduses, isegi kui kohus ei ole veel teinud otsust laenulepingu kehtivuse kohta. Sellega seoses tuleb märkida, et üksnes asja menetleva ja selle lahendamise eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne on kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata, kas praegusel juhul on piisavalt tõenäoline, et võlgnikust saab selline võlausaldaja. Käesolev ettepanek tugineb eeldusele, et asjasse puutuvad tarbijad on tõepoolest võlausaldajad nimetatud sätte tähenduses.

2. Direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktides b ja g sätestatud põhimõtete sisu

64. Direktiivi 2014/59 artikli 34 lõikes 1 on sätestatud kriisilahendusmenetluse üldpõhimõtted, sh esiteks põhimõte, mille järgi katavad aktsionärid kahjumi esimeses järjekorras (punkt a) ja pärast aktsionäre katavad kahjumi võlausaldajad vastavalt nende nõuete rahuldamisjärgule tavalises maksejõuetusmenetluses, välja arvatud juhul, kui on sõnaselgelt ette nähtud teisiti (punkt b). Teiseks on direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktis g sätestatud võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte, mis nõuab, et liikmesriigi ametiasutused viiks selle direktiivi kohase restruktureerimismenetluse läbi nii, et ükski võlausaldaja ei kannaks suuremat kahju kui tavalises maksejõuetusmenetluses. Seda põhimõtet peetakse kriisilahenduskavade nurgakiviks.³⁵

(a) Kriisilahendusmenetluses kohtlemise võrdlus kohtlemisega tavalises maksejõuetusmenetluses

65. Ühest küljest puudutavad direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktis b kehtestatud põhimõtted kahjumi katmise järjekorda: kõigepealt aktsionärid ja seejärel võlausaldajad. Seda põhimõtet tuleb tõlgendada lähtudes direktiivi 2014/59 aluspõhimõttest, mis sisaldub selle direktiivi põhjendustes 5 ja 50 ning mille kohaselt peavad panga kriisilahenduse kulud kandma peamiselt panga aktsionärid, mitte võlausaldajad.

³³ Selles osas nõustun hagejate argumendiga, mille nad esitasid kohtuistungil ja mille kohaselt tuleneb võlausaldaja staatus tagasitäitmise kohustusest, mida liikmesriigi kohtu tulevane otsus võib kaasa tuua, ja seega direktiiviga 93/13 tagatud kaitse tõhususest.

³⁴ Vt direktiivi 2014/59 põhjendused 5, 10, 31 ja 48, mis toetavad tõlgendust, mille kohaselt on direktiivi eesmärk tagada kõigi sidusrühmade kaitse ja õiglane kohtlemine, vähendades samas vajadust avaliku sektori finantssekkumise järele.

³⁵ Gortsos, C. V., „Banking Resolution: The EU Framework Governing the Resolution of Credit Institutions“, teoses Amtenbrink, F., Herrmann, C. ja Repasi, R. (toim), *The EU Law of Economic and Monetary Union* (New York, 2020; veebiväljaanne, Oxford Academic), <https://doi.org/10.1093/oso/9780198793748.003.0046>, külastatud 7. novembril 2024.

66. Teisest küljest on direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktis g sätestatud võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega tagatud, et kriisilahendusmeetmed kavandatakse nii, et võlausaldajaid koheldakse vähemalt sama soodsalt, nagu neid koheldaks riigisisese maksejõuetusmenetluses. Selle põhimõtte kohaldamisel võrreldakse võlausaldaja kohtlemist kriisilahendusemenetluses võimaliku kohtlemisega tavalises maksejõuetusmenetluses. Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega on tagatud, et kriisilahendusmenetlus on õiglane ja etteaimatav, ning võlausaldajate õiguste kaitse teel on säilitatud samaväärsus riigisisese maksejõuetusmenetlusega. Seetõttu peetakse seda põhimõtet peamiseks tagatiseks, millega on kindlustatud, et kriisilahenduse meetmed ei kahjusta võlausaldajaid rohkem kui tavaline maksejõuetusmenetlus.

67. Küll aga on oluline rõhutada, et maksejõuetusmenetlus on õigusvaldkond, milles liikmesriigid võivad kasutada oma volitusi, kuna maksejõuetust käsitlevad õigusaktid ei ole liidu tasandil ühtlustatud.³⁶ Direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punkt g puutub seetõttu asjasse üksnes selleks, et hinnata, kas võlausaldajaid koheldakse võrdselt kriisilahendusmenetluses ja maksejõuetusmenetluses, mis toimub riigisiseste õigusnormide alusel, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus analüüsib.

68. Sellega seoses on eelotsusetaotluse esitanud kohus arvamusel, et põhikohtuasjas kaitse andmine nii, et asjasse puutuvast lepingust tulenevate laenumaksete tasumise kohustus peatatakse, võib olla pankrotimenetluses lubatav.³⁷ Seetõttu halvendaks riigisisene meede, millega on välistatud sellise nõude tagamine, tarbijast võlausaldaja olukorda võrreldes pankrotimenetluses lõpetatavate ja likvideeritavate pankade tarbijatega. Seega oleks sellisest tõlgendusest lähtumine vastuolus direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punktiga g.³⁸

69. Direktiivi 2014/59 kohaselt on panga kohustuste summa võlausaldajate ees piiratud peatamisteate avaldamise kuupäevaga, mille seisuga määratakse kindlaks võlausaldajate nõuded ja kohustused kriisilahenduse eesmärgil.³⁹ Tarbija, kes tasub pärast kriisilahenduse algatamist pangale summasid ebaõiglasi tingimusi sisaldava lepingu alusel, suurendab oma kahju. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, saab tarbija tavalise maksejõuetusmenetluse korral taotleda nõude tagamise abinõu kohaldamist, et peatada lepingu täitmine.

70. Asjasse puutuvatest riigisisestest õigusnormidest tuleneb, et kriisilahenduse korral ei saa kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni suhtes teha täitetoiminguid ega kohaldada hagi tagamise abinõu.⁴⁰

³⁶ Siiani on selles valdkonnas ainsad õigusaktid Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrus (EL) 2015/848 maksejõuetusmenetluse kohta (ELT 2015, L 141, lk 19), mis käsitleb peamiselt rahvusvahelise eraõiguse küsimusi piiriüleste maksejõuetusmenetluste korral, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1023, mis käsitleb ennetava saneerimise raamistikke, võlgadest vabastamist ja äritegevuse keeldu ning saneerimis-, maksejõuetus- ja võlgadest vabastamise menetluste tõhususe suurendamise meetmeid ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2017/1132 (saneerimise ja maksejõuetuse direktiiv) (ELT 2019, L 172, lk 18), mis käsitleb äriühingute ennetava saneerimise valdkonda.

³⁷ Tuleks rõhutada, et Euroopa Kohtu kohtuistungil jäid pooled eriarvamusele küsimuses, kas riigisisese õiguse alusel on lubatav esialgse õiguskaitse kohaldamine. Poolte seisukohtadest nähtub, et vahet tuleb teha esialgse õiguskaitse abinõude kohaldamisel seoses pankrotimenetluses oleva panga varaga, mis ilmselt on keelatud, ja esialgse õiguskaitse abinõude kohaldamisel seoses laenu tagasimaksmisega, mis ilmselt on lubatud.

³⁸ Kuigi eelotsusetaotluses ei ole selgitatud direktiivi 2014/59 artikli 34 lõike 1 punkti b asjakohasust, ehkki sellele on eelotsuse küsimuses viidatud, lisan selle sätte oma analüüsi. On nimelt võimalik järeldada, et kuna selles sättes määratakse kindlaks järjekord, milles võlausaldajad peavad kahju kandma, kahtleb nimetatud kohus selles, millised tagajärjed on hagejate – kes on tarbijad – nõude võimalikul rahuldumata jätmisel pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõike 4 alusel.

³⁹ Vt direktiivi 2014/59 artikli 69 lõige 1 ja artikli 83 lõige 4, mille kohaselt kriisilahendusamet avaldab kriisilahenduse meetme võtmise aluseks oleva korralduse või dokumendi koopia või kokkuvõtva teate kriisilahenduse meetme mõju kohta või tagab sellise koopia või teate avaldamise.

⁴⁰ Vt pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõiked 1 ja 4.

71. Järelikult võib tarbija, kes ei saa taotleda oma hagi tagamist, sattuda ebasoodsamasse olukorda kui sellise ettevõtja võlausaldajad, mille suhtes toimub tavaline maksejõuetusmenetlus, kuna see tarbija on kohustatud täitma laenulepingut, ilma et oleks võimalik kohaldada hagi tagamise abinõu, mistõttu suureneb pidevalt tarbija nõue panga vastu, hoolimata kriisilahendusotsuse vastuvõtmisest.

(b) *Ex post hüvitamise mehhanism*

72. Direktiivi 2014/59 artiklites 73–75 ette nähtud hüvitamise mehhanism on võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamisel keskse tähtsusega. Selleks tuleb võrrelda võlausaldajate kohtlemist kriisilahenduse meetme kontekstis kohtlemisega, mis oleks neile osaks langenud tavalise maksejõuetusmenetluse puhul. Seetõttu tuleb arvesse võtta riigisisest pankrotiõigust, mida oleks kohaldatud, kui nende ettevõtjate suhtes oleks algatatud tavaline pankrotimenetlus.

73. Sisuliselt vastab hüvitis võlausaldajatel tekkinud kahjule, st kriisilahendusmenetluses tegelikult tagasi saadud summa ja selle summa, mille nad oleksid tagasi saanud, kui finantsinstitutsiooni suhtes oleks algatatud tavaline pankrotimenetlus, vahele.⁴¹ Seetõttu on aktsionäridel ja võlausaldajatel, kes kannavad sellist suuremat kahju, õigus saada *ex post* hüvitist.⁴² Sellise mehhanismi eesmärk on saavutada tasakaal finantsstabiilsuse ja õigluse vahel, tagades ühtaegu nii finantsinstitutsiooni tõhusa kriisilahenduse kui ka võlausaldajate kaitse.

74. Eelkõige on direktiiviga 2014/59 kehtestatud kriisilahendusmenetlus ühelt poolt erandlik vahend, mille peamine eesmärk on tagada finantsturgude stabiilsus, kui seda stabiilsust võib ohustada piiriülese finantsinstitutsiooni maksejõuetus.⁴³ Kriisilahendusmenetluse eesmärk on anda avaliku sektori asutustele vahendid, mis võimaldavad neil sekkuda piisavalt varakult ja kiiresti, et tagada asjaomase finantsinstitutsiooni olulised finants- ja majandusfunktsioonid ning piirata maksejõuetuse negatiivset mõju.⁴⁴ Seega on sellel direktiivil laiemad finantsstabiilsuse eesmärgid, nagu usalduse säilitamine finantssüsteemi vastu ja süsteemse riski vältimine. Teiselt poolt pakub direktiivi 2014/59 artiklites 73–75 kehtestatud hüvitamismehhanism võlausaldajatele põhilist kaitset, tagades, et neid ei kohelda maksejõuetu finantsinstitutsiooni kriisilahenduse käigus ebaõiglaselt. Sellest järeldub, et eespool nimetatud hüvitamismehhanismi eesmärk on saavutada tasakaal, võimaldades ühelt poolt ametiasutustel avalikes huvides kasutada maksejõuetu finantsinstitutsiooni kriisilahendust ja kaitstes teiselt poolt võlausaldajate õiguspäraseid finantshuve.

⁴¹ Aktsionäridele ja võlausaldajatele hüvitise maksmise põhimõtet tuleb tõlgendada lähtudes direktiivi 2014/59 põhjendustest 50 ja 51. Eelkõige on direktiivi põhjenduses 50 sedastatud, et aktsionäridel ja võlausaldajatel peaks olema õigus saada likvideerimismenetluses oma nõuded maksetena, mis on vähemalt nii suured kui see, mida nad oleksid saanud juhul, kui kogu finantsinstitutsioon oleks likvideeritud tavalise maksejõuetusmenetluse käigus.

⁴² Direktiivi 2014/59 artikli 73 punkt a kohustab liikmesriike tagama, et vara ja kohustuste osalise ülemineku korral sildasutusele rahuldatakse nende võlausaldajate, kelle nõudeid jäävad pankrotis olevale pangale, „nõuded sellises osas, millises need oleks rahuldatud, kui kriisilahendusmenetluses olev finantsinstitutsioon oleks lõpetatud ja likvideeritud tavalises maksejõuetusmenetluses“. Asjasse puutuvatele võlausaldajatele tagatakse seega hüvitis kahju eest, mis neil tekib seetõttu, et potentsiaalselt väärtuslik vara viiakse pankrotivarast välja. Direktiivi 2014/59 artikli 75 ja artikli 101 lõike 1 punkti e kohaselt hüvitatakse võimalik kahju kriisilahendusrahastutest. Kriisilahendusrahastuid rahastavad kriisilahendusametite järelevalve all olevad finantsinstitutsioonid.

⁴³ Vt direktiivi 2014/59 põhjendus 3.

⁴⁴ Vt direktiivi 2014/59 põhjendus 5.

3. Kohaldamine käesolevas kohtuasjas

75. Kui kriisilahendusmenetluse tõttu väheneb ettevõtja järelejäänud osasse jääv hagejate vara suuremal määral kui tavalise maksejõuetusmenetluse korral – mida peab hindama liikmesriigi kohus –, on hagejatel võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõtte alusel õigus saada *ex post* hüvitist. See hüvitismehhanism ei tähenda siiski tingimata menetlusõiguslikku kaitset. Nimelt tuleb märkida, et direktiivis 2014/59 puuduvad erisätteid esialgse õiguskaitse taotluse kohta, mille võlausaldajad esitavad kriisilahendusmenetluses oleva panga suhtes. Sellest järeldub, et niisugused seaduses sätestatud meetmed nagu pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõiked 1 ja 4, millega on reguleeritud võlausaldajate taotlusel kohaldatav esialgne õiguskaitse sellise vaidluse raames, mis puudutab lepingulisi kohustusi ettevõtja järelejäänud osaga, ei kuulu selle direktiivi kohaldamisalasse.

D. Tasakaalu leidmine tarbijakaitse ja kriisilahendusmenetluse eesmärkide vahel

76. Nagu juba eespool on selgitatud,⁴⁵ võib võlausaldaja direktiivi 2014/59 alusel saada *ex post* hüvitist, kui ta kannab suuremat kahju, kui see, mida ta oleks kandnud, kui finantsinstitutsioon oleks lõpetatud ja likvideeritud tavalises maksejõuetusmenetluses. Seetõttu on keskne küsimus, kas selle direktiivi kohane *ex post* hüvitamise mehhanism kaitseb piisavalt sellisele tarbijat, kes peab tegema ettevõtja järelejäänud osale makseid kogu selle menetluse vältel, milles ta nõuab lepingu tühistamist seetõttu, et see sisaldab ebaõiglasi tingimusi.

77. Sellega seoses nähtub 5. mai 2022. aasta kohtuotsusest Banco Santander (Banco Populari kriisilahendus)⁴⁶ küll, et *ex post* hüvitamise mehhanism võib olla kasulik vahend, kuid selles kohtuotsuses ei ole käsitletud selle mehhanismi piisavust olukorras, kus riigisisene õiguse kohaselt on välistatud esialgne õiguskaitse laenulepingu kohaste maksete peatamiseks. Ent esialgse õiguskaitse kohaldamine, mis võimaldab peatada laenulepingu täitmise, on erinev küsimus kui *ex post* hüvitamine, mis puudutab hüvitamise sisulisi aspekte, mistõttu ei ole see kohtuotsus käesolevas asjas asjakohane.⁴⁷

78. Seisukohtadest, mille pooled esitasid Euroopa Kohtu istungil, nähtub, et pangatagatisfondi seaduse artikli 135 lõigetega 1 ja 4 ei ole üle võetud ühtegi direktiivi 2014/59 sätet, vaid tegemist on selle direktiivi sätteid täiendavate õigusnormidega. Kuna direktiiviga 2014/59 ei ole ühtlustatud selliste esialgse õiguskaitse abinõude suhtes kohaldatavat menetlust, mis määratakse kriisilahendusmenetluses oleva panga suhtes käimasolevas kohtumenetluses, kuuluvad need abinõud liikmesriikide riigisisesele õiguskorra raamesse.

79. Just selles kontekstis on igal liikmesriigil menetlusautonoomia põhimõttest lähtuvalt kohustus kehtestada haldus- ja kohtumenetlusnormid, mille eesmärk on tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse. Need menetlusnormid ei tohi siiski olla vähem soodsad kui liikmesriigi õigusest tulenevate õiguste kaitseks ette nähtud samalaadsete õiguskaitsevahendite puhul (võrdväarsuse põhimõte) ja need ei tohi muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist tegelikult võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõte).⁴⁸

⁴⁵ Vt eespool käesoleva ettepaneku punktid 72–74.

⁴⁶ C-410/20, EU:C:2022:351.

⁴⁷ Vt analoogia alusel kohtujurist Wahli seisukoht kohtuasjas Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2110, punkt 53), milles ta võrdles menetluslikke õiguskaitsevahendeid materiaalõiguslike küsimustega.

⁴⁸ 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Orizzonte Salute (C-61/14, EU:C:2015:655, punkt 46) ja 21. detsembri 2021. aasta kohtuotsus Randstad Italia (C-497/20, EU:C:2021:1037, punkt 58).

80. Mis puudutab tõhususe põhimõtet, siis nagu ma olen juba märkinud, tähendab liikmesriikide kohustus tagada õigussubjektidele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusus eelkõige direktiivist 93/13 tulenevate õiguste puhul tõhusa kohtuliku kaitse nõuet, mida on kinnitatud selle direktiivi artikli 7 lõikes 1⁴⁹ ja mis kehtib eelkõige mainitud õigustele tuginevate hagide menetlusnormide kehtestamise suhtes.⁵⁰ Eelkõige on riigisiseste kohtute ülesanne tagada direktiivist 93/13 tulenevate õiguste, arvestades harta artiklit 47, täielik tõhusus ning jätta kohaldamata riigisisised õigusnormid või tavad, mis keelavad kohaldada esialgset õiguskaitset, et peatada maksed krediitdilepingu alusel, mis on väidetavalt õigusvastane ebaõiglaste tingimuste tõttu.⁵¹

81. Vastab tõele, et 5. mai 2022. aasta kohtuotsuses Banco Santander (Banco Populari kriisilahendus)⁵² leidis Euroopa Kohus, et pangandus- ja rahandussüsteemi stabiilsuse tagamise ning süsteemse riski vältimise eesmärgid on liidu taotletud üldise huvi eesmärgid.

82. Seejuures on aga oluline märkida, et kohtuasi, milles tehti see otsus, puudutas pärast kriisilahendust loodud ettevõtjat, samas kui käesolevas kohtuasjas puudutab nõue ettevõtja järelejäanud osa, mis tuleb lõpetada ja likvideerida. Seega ei ohusta – nagu väitis komisjon kohtuistungil – esialgse õiguskaitse kohaldamine selle ettevõtja vara suhtes pangandussüsteemi finantsstabiilsust.⁵³ Sellega seoses on oluline rõhutada sündmuste järjestust põhikohtuasjas, mille puhul oli sildasutus asutatud vahetult pärast kriisilahendusotsuse vastuvõtmist, nii et teatud võlgnike kategooriate kasuks selliste esialgse õiguskaitse abinõude kohaldamine, millega peatatakse maksed sellele ettevõtja järelejäanud osale, ei mõjuta vastloodud ettevõtja finantsseisundit. Lisaks on oluline, et kõnealuse esialgse õiguskaitse abinõu eesmärk ei ole tagada nõue maksejõuetu panga olemasoleva vara arvelt, vaid üksnes peatada tarbija edaspidised maksed.⁵⁴

83. Sama eristus kehtib ka kohtuotsuse Novo Banco aluseks olnud kohtuasjade puhul, kus lepingutega seotud nõuded olid suunatud liikmesriigi asutuse asutatud sildasutuse vastu.⁵⁵ Neis kohtuasjades ei saanud tarbijate taotletavad meetmed olla tõhusad, sest need oleksid kahjustanud finantssüsteemi stabiilsust,⁵⁶ samas kui käesoleval juhul puudutab vaidlusalune taotlus makseid, mida ettevõtjale tehakse potentsiaalselt ebaõiglaste lepingutingimuste alusel, olukorras, kus ettevõtja igal juhul likvideeritakse. Seega kaalutlused, mis eelmainitud kohtuasjades on asjakohased finantssüsteemi stabiilsuse eesmärgi seisukohast, ei oma tähtsust käesolevas asjas.

⁴⁹ Vt eespool käesoleva ettepaneku punkt 41.

⁵⁰ Vt seoses direktiiviga 93/13 analoogia alusel 22. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Profi Credit Slovakia (C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt ka minu ettepanek kohtuasjas Všeobecná úverová banka (C-598/21, EU:C:2023:22, punkt 97 jj).

⁵¹ Vt eespool käesoleva ettepaneku punkt 41 jj.

⁵² C-410/20, EU:C:2022:351.

⁵³ Lisaks ei puuduta see kohtuasi kahju hüvitamise hagi kriisilahendusmenetluses oleva finantsinstitutsiooni vastu ega aktsiate märkimise lepingu tühisuse tuvastamise hagi riigisisese õiguse alusel. Seega ei puuduta see kohtuasi lepingu täitmise peatamiseks esialgse õiguskaitse abinõude kohaldamist, mis on menetluslik meede, mille eesmärk on kaitsta isiku tõhusat kohtulikku kaitset.

⁵⁴ Eelotsusetaotluse esitanud kohus on selgitanud, et „hagi tagamise taotlus puudutab mitterahalist ehk lepingu tühisuse tuvastamise nõuet ja sellisel nõudel ei ole maksejõuetu ettevõtja jaoks otseseid rahalisi tagajärgi“, lisades, et selline „esialgne õiguskaitse ei kujuta endast hagi tagamist maksejõuetu ettevõtja vara arvelt pankrotiseaduse artikli 146 lõike 3 tähenduses“.

⁵⁵ Vt 5. septembri 2024. aasta kohtuotsus Novo Banco jt (C-498/22–C-500/22, EU:C:2024:686, punkt 24). Seoses kohtuasjaga C-500/22 rõhutas Euroopa Kohus, et põhikohtuasjas/nimetatud kohtuasjas kõne all olev nõue tuleneb müügilepingust, mida ei sõlmitud mitte ettevõtja järelejäanud osaga, vaid uue ettevõtja, st Novo Bancoga ja mille ese oli võlakiri, mis selle lepingu sõlmimise ajal kuulus Novo Banco vara hulka.

⁵⁶ Vt eelkõige nimetatud kohtuotsuse punktid 142 ja 143.

84. Sellest järeldub, nagu komisjon kohtuistungil märkis, et käesolevas asjas ei vaja leida taskaalu tarbijate õiguste ja finantsstabiilsuse vahel, kuna kõnealuse esialgse õiguskaitse eesmärk on üksnes peatada tarbijal ettevõtja järelejäanud osa vastu oleva nõude suurenemine ja seega ei ole pangandussüsteemi finantsstabiilsus ohus. Kui nõuded puudutavad selliseid esialgse õiguskaitse abinõusid ega kujuta endast ohtu pangandussüsteemi finantsstabiilsusele direktiivi 2014/59 tähenduses, ei saa direktiivi 2014/59 sätteid täiendavad liikmesriikide õigusnormid või tavad olla takistuseks direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 ja artikli 7 lõikes 1 – koostoimes harta artiklis 47 tagatud tõhusa kohtuliku kaitsega – ette nähtud kaitse tõhususele.

85. Eespool nimetatud kohtuasjas C-287/22⁵⁷ leidis Euroopa Kohus siiski, et sellise esialgse õiguskaitse abinõu kohaldamise vajadust tuleb hinnata *in concreto*, võttes arvesse eesmärki tagada tehtava lahendi täielik toime. Seega peab liikmesriigi kohus kontrollima, kas tarbijate kohustuste peatamine on vajalik, et tagada nende faktilise ja õigusliku olukorra taastamine, võttes eelkõige arvesse riski, et nad peavad tagasi maksma laenusummast suurema summa.⁵⁸ Sellest järeldub, et direktiivi 93/13 kohaselt peab liikmesriigi kohus kohaldama esialgset õiguskaitset, mis seisnevad tarbija laenumaksete tegemise kohustuse peatamises, kui esiteks on tal piisavad tõendid ühe või mitme lepingutingimuse ebaõigluse kohta, mistõttu on tõenäoline, et asjaomane laenuleping on tühine või vähemalt tuleb selle lepingu alusel tasumisele kuuluvad igakuised laenumaksed asjaomasele tarbijale tagasi maksta.⁵⁹

86. Esiteks on käesoleval juhul, nagu ma juba eespool märkisin, eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et kõne all oleva laenulepingu ebaõiglaste tingimuste kohta tulevikus tehtavast otsusest tulenevalt peab ettevõtja järelejäanud osa tõepoolest tagasi maksma summad, mille tarbijad selle lepingu alusel talle maksid. Seega on see tingimus ilmselt täidetud.

87. Teiseks leidis Euroopa Kohus [eespool punktis 85 viidatud] kohtuotsuses, et riigisisene kohus peab juhtumi kõiki asjaolusid arvestades kindlaks tegema, kas tarbija kohustuse – tasuda igakuiseid laenumakseid – peatamine menetluse ajaks on vajalik, et tagada selle õigusliku ja faktilise olukorra taastamine, milles tarbija oleks olnud selle tingimuse või nende tingimuste puudumisel. Nii võib see kohus võtta arvesse eelkõige sama tarbija rahalist olukorda ja riski, et ta peab asjaomasele pangale tagasi maksma summa, mis on suurem summast, mille ta pangalt laenas.⁶⁰

88. Käesolevas asjas on eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitanud, et tarbijad maksavad peagi (või on juba maksnud) ettevõtja järelejäanud osale tagasi summa, mis on väljamakstud laenusummast suurem. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seetõttu mures, et Getin Noble Banki suhtes pärast kriisilahendusotsust algatatud maksejõuetusmenetluse tõttu ei ole tarbijatel võimalik saada tagasi sellele pangale üle kantud summasid, mis võivad olla suuremad, kui võlausaldajate vahel jaotatava vara väärtus. Kui on tegemist sellise olukorraga – mida lõppastmes peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, ei ole võimalik tagada sellise kohtuotsuse täielikku toimet, millega tuvastatakse, et põhikohtuasjas kõne all oleva laenulepingu teatud tingimused on ebaõiglased. Niisiis on täidetud ka teine tingimus. Seega tuleb tsiviilseadustiku artiklit 385¹, millega on Poola õigusesse üle võetud direktiiv 93/13, tõlgendada viisil, mis tagab kõnealuse direktiivi eesmärkide võimalikult tõhusa saavutamise. Põhimõtteliselt peaks eelotsusetaotluse esitanud kohus – kui ta lõppastmes kontrolli põhjal ei tuvasta muud – direktiivi 93/13 alusel käesoleval juhul kohaldama esialgset õiguskaitset.

⁵⁷ 15. juuni 2023. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank (krediidilepingu täitmise peatamine) (C-287/22, EU:C:2023:491, punkt 59).

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.*

89. Sellega seoses väitis komisjon kohtuistungil, et kuna asjasse puutuva ettevõtja suhtes on direktiivi 2014/59 alusel algatatud kriisilahendusmenetlus, peaksid lubatavad esialgse õiguskaitse abinõud piirduma üksnes selliste nõuete tagamisega, mis on seotud igakuiste laenumaksetega laenuintressi piires, mitte aga tarbija lepingulise kohustusega tasuda laenu põhiosa puudutavaid laenumakseid.

90. Selles kontekstis on oluline võtta arvesse riski, et tarbijad peavad asjaomasele pangale tagasi maksma suurema summa kui see, mille nad laenasid pangalt, kalle suhtes kohaldatakse kriisilahendust, ja mis on esitatud hindamiseks kriisilahendusametusele. Seega võib direktiivi 2014/59 alusel läbi viidava kriisilahenduse tõhususe seisukohast eeldada, et laenusumma makstakse tagasi igakuiste laenumaksetena ajal, mil menetlus on veel pooleli. Samas tuleks igal juhul peatada tarbija poolt intressi maksmine, et vältida olukorda, kus tarbija maksab ülemäärase summa ettevõtja järelejäanud osale, mis lõpetatakse ja likvideeritakse. Kokkuvõttes peaks esialgne õiguskaitse piirduma summaga, mis ületab laenusummat.

V. Ettepanek

91. Eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Sąd Okręgowy w Warszawie (Varssavi regionaalne kohus, Poola) eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiivi 2014/59/EL, millega luuakse krediitiasutuste ja investimisühingute finantsseisundi taastamise ja kriisilahenduse õigusraamistik ning muudetakse nõukogu direktiivi 82/891/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 2001/24/EÜ, 2002/47/EÜ, 2004/25/EÜ, 2005/56/EÜ, 2007/36/EÜ, 2011/35/EL, 2012/30/EL ja 2013/36/EL ning määruseid (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 648/2012, artikli 34 lõike 1 punkte b ja g, arvestades Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud tõhususe ja tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet,

tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid või praktika, mis ainuüksi seetõttu, et kostjaks oleva panga suhtes kohaldatakse kriisilahendusmenetlust, ei võimalda kohaldada esialgset õiguskaitset, et peatada kohtumenetluse ajaks tarbija lepingulised kohustused teha igakuiseid laenumakseid, mis ületavad tarbija laenatud põhisummat, olukorras, kus esialgse õiguskaitse abinõud puudutavad igakuisest laenumaksist intressi katvat osa, ja tingimusel, et pärast kriisilahenduse otsuse tegemist on laen jäänud ettevõtja järelejäanud osale.